ТРИБУНА МОЛОДОГО НАУКОВЦЯ

УДК 008:316.47:396.1:791.4

Абашнік У. В.
студентка 4-го курсу
Філософського факультету
Харківського національного
університету ім. В.Н.
Каразіна

ФЕМІНІСТИЧНИЙ ТА ГЕНДЕРНИЙ ОБРАЗ СЕРІАЛУ «ТВІН ПІКС

Анотація. У статті представлений аналіз серіалу «Твін Пікс» американських режисерів Девіда Лінча та Марка Фроста. Спочатку вказано на загальні особливості серіалу «Твін Пікс». Далі розглянуто феміністичні та гендерні аспекти в серіалі «Твін Пікс», зокрема в контексті людської гідності та гендерної рівності.

Ключові слова: Девід Лінч, Марк Фрост, серіал «Твін Пікс», фемінізм, людська гідність, гендерна рівність.

Аннотация. В статье представлен анализ сериала «Твин Пикс» американских режиссеров Дэвида Линча и Марка Фроста. Сначала указано на общие особенности сериала «Твин Пикс». Далее рассмотрены феминистические и гендерные аспекты в сериале «Твин Пикс», в особенности в контексте человеческого достоинства и гендерного равенства.

Ключевые слова: Девид Линч, Марк Фрост, сериал «Твин Пикс», феминизм, гендерное равенство.

Summary. In the article the analysis of the serial “Twin Peaks” of the American film-directors David Lynch and Mark Frost is presented. The universal features of the serial “Twin Peaks” are considered in the beginning. Further the feminist and gender aspects of the serial “Twin

Peaks" including the context of human dignity and gender equality are reviewed.

Keywords: David Lynch, Mark Frost, serial "Twin Peaks", feminism, human dignity, gender equality.

Постановка проблеми. В центрі уваги даної статті знаходяться феміністичні та гендерні аспекти американського серіалу «Твін Пікс» Девіда Лінча та Марка Фроста. Відразу після виходу на екрани в 1990-х рр. даний серіал став культовим для цілого покоління глядачів. Інтерес до цього серіалу обумовлений як його видовищністю, незвичайними засобами візуальної виразності, так і психологічними аспектами серіалу, наявністю в ньому містики та міфології. При цьому серіал «Твін Пікс» став культовим не лише в рамках американського кіно, але й одним із світових культових серіалів. Творцям цього серіалу, особливо Девіду Лінчу, вдалося настільки віртуозно застосувати увесь спектр засобів кіно-мови, що глядач не лише дивиться чергову історію, але майже присутній в ній, й навіть приймає в ній участь. Міфологія, музика, поєднання містичних сцен створили свій кіно-код цієї історії.

Ступінь дослідження. Стосовно серіалу «Твін Пікс» та творчості Девіда Лінча слід сказати, що деякі закордонні автори випустили поодинокі праці щодо окремих аспектів фільму та робіт режисера [9]. Тут можна назвати книгу «Таємна історія Твін Пікс», яка виходила різними мовами, зокрема німецькою, одного із авторів серіалу Марка Фроста [8]. Натомість у вітчизняному науковому просторі нам відома лише декілька праць, які торкаються тематики серіалу «Твін Пікс», зокрема, В.А. Суковатої [4]. Однак феміністичні та гендерні аспекти американського серіалу «Твін Пікс» залишаються осторонь сучасних досліджень. Саме в аналізі названих аспектів цього серіалу й буде полягати **мета** даної статті.

Основний зміст. 8-го квітня 1990 р. на американському телеканалі ABC (American Broadcasting Company) стартував один із знакових та загадкових серіалів XX-го століття під назвою «Твін Пікс» (Twin Peaks). Сценарій до цього фільму написали Марк Фрост (Mark Frost, нар. в 1953 р.) та Девід Кіт Лінч (David Keith Lynch, нар. в 1946 р.), який на цей час був вже досить відомим сценаристом та режисером. Наприклад, в тому ж 1990 р. фільм «Дикі серцем» (англ. Wild At Heart) Девіда Лінча отримав головний приз на престижному Канському кінофестивалі – «Золоту пальмову гілку».

Починаючи з демонстрації першої, пілотної серії, ажіотаж навколо серіалу «Твін Пікс» в США стрімко зростав, виконавці головних ролей прикрашали рекламні та жіночі й чоловічі журнали, образ спеціального агента Федерального Бюро Розслідувань (ФБР) Дейла Купера, котрий вів розслідування вбивства головної героїні Лори Палмер, втілював чоловічий ідеал багатьох жінок. Питання «Хто вбив Лору Палмер?» не сходило з обкладинок періодичних видань та хвилювало сотні тисяч телеглядачів, спочатку в США, а потім й в інших країнах світу [10].

На нашу думку, саме поєднання різнопланових сюжетів та образів у серіалі «Твін Пікс», ігри Девіда Лінча з підсвідомістю, з трансформаціями простору та героя у серіалі, причому – часто нереальному, й принесло успіх цьому фільму. Інші засоби виразності також максимально наблизили цей серіал до глядача: залишаючись кожен вечір один на один з екраном, а отже й з героєм, глядач фактично втягувався в саму оповідь, становився її учасником. Все це стало передумовою не лише великого успіху, але й майбутньої «культовості» серіалу «Твін Пікс». Далі зупинимося на феміністичних та гендерних аспектах цього серіалу.

В 1970-х рр. у Західній Європі та США майже одночасно під впливом постструктуралізму виникає нова школа – феміністської літературної критики. Програмним документом цього напрямку стало дослідження французької письменниці та філософа Сімони де Бовуар (Simone de Beauvoir, 1908–1986) від назвою «Друга стать» (1949). Тут на основі різних наукових підходів (історичного, біологічного, соціологічного) була проаналізована специфіка жіночої екзистенційної ситуації. При цьому Сімона де Бовуар представила концепцію «другої/іншої статі», згідно з якою жінка відіграє пасивну роль у структурі сексуальних відносин й, таким чином, втрачає свою екзистенційну свободу та незалежність.

Ця концепція Сімони де Бовуар поставила проблему протиставлення феноменів жіночого та чоловічого у культурі й спробувала проаналізувати таку культурну ситуацію, за якої жінка відігравала би активну роль [3, с. 421]. Під її впливом виникли феміністичні дослідження (від лат. femina – жінка). Фемінізм як теорія та практика на сьогодні включає в себе різні політичні та соціальні рухи й напрямки, які мають на меті досягнення рівності жінки та чоловіка, гарантування політичних, економічних, особистих та соціальних прав для жінок, а також подолання

сексизму, тобто дискримінації, або зверхнього ставлення за статевою ознакою (від лат. Sexus – стать).

Пізніше вчення Сімони де Бовуар та інші феміністичні напрямки розвивали різні відомі філософи. У цьому сенсі німецький філософ Юрген Габермас (нар. у 1929 р.) у своїй збірці «Залучення Іншого. Нариси політичної теорії» (1996) писав: «Класифікація статевих ролей та залежних від статі відмінностей торкається елементарних шарів культурного само-розуміння суспільства. Тільки в наші дні радикальний фемінізм доводить до свідомості недостатній, потребуючий перегляду та принципово спірний характер цього само-розуміння. Він по праву наполягає на тому, що аспекти, в яких відмінності між досвідом та життєвими ситуаціями (певних груп) жінок та чоловіків стають релевантними для рівності шансів при користуванні суб'єктивними свободами дій, повинні прояснюватися в рамках політичної спільноти, а саме – в публічному спорі про адекватну інтерпретацію потреб» [7, с. 415].

З феміністичними вченнями були тісно пов'язані також гендерні дослідження (від лат. genus – рід), а сам термін «гендер» спочатку було введено як протиставлення терміну «стать». Гендерні дослідження спираються на теорії соціального конструктивізму, ряд представників яких ставлять під сумнів природне походження відмінностей між людьми та пояснюють ці відмінності соціальними процесами, виступаючи, таким чином, за гендерну рівність, рівність між жінкою та чоловіком. Названі гендерні дослідження виникли наприкінці 1960-х рр. й формувалися в процесі злиття двох найпопулярніших напрямків західноєвропейського та американського літературознавства: психоаналітичної та марксистської критики [3, с. 423].

У цьому контексті, з феміністичної та гендерної точок зору, на перший погляд справи персонажів серіалу «Твін Пікс» йдуть добре. Так, гендерний образ головної героїні, Лори Палмер, – це відмінниця, красива дівчина, авторитетна у суспільстві, користується симпатією у цьому містечку. Але Лора Палмер також сучасна дівчина, яка вміє маніпулювати чоловічою увагою, у певному сенсі незалежна від думки суспільства. Таким ж самостійними та незалежними жінками виступають інші героїні серіалу: Донна Хейворд, подруга Лори, Джозі Пеккард, вдова Ендрю Пеккарда, власниця лісопилки.

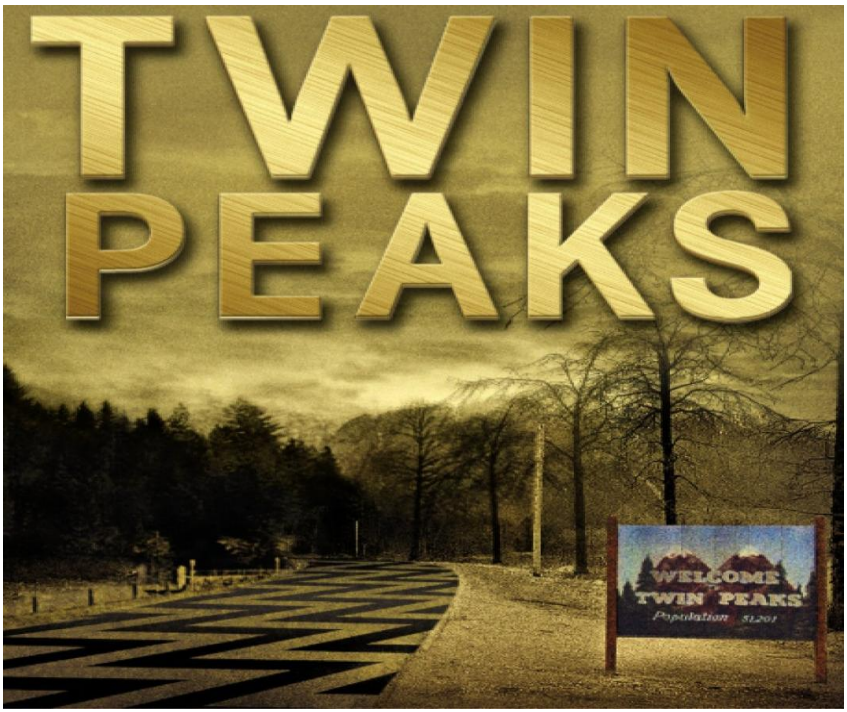
Однак, насправді в серіалі «Твін Пікс» досить яскраво показана дискримінація жінок, причому за статевою ознакою. Так, Лора Палмер вже на перших хвилинах серіалу знайдена мертвою, її насилує та вбиває власний батько. А до цього головна героїня працювала проституткою у «Одноокому Джеку», власником якого був відомий у цьому місті Бен Хорн. У цьому ж закладі також «працювали» інші школярки та подруги, де над ними здійснювалося насильство, яке вважалося там «звичайним» та «нормальним» [2].

Можна припустити, що із зовнішньої точки зору феміністичний образ демонструє інша героїня серіалу «Твін Пікс», Шеллі Джонсон, яскрава та весела офіціантка із кафе. Насправді вона також є жертвою домашнього насильства збоку її чоловіка, водія та торгівця наркотиками Лео Джонсона. Інші жіночі персонажі серіалу так, чи інакше страждають від влади близьких чоловіків та домашнього насильства. Так, Сара Палмер показана психічно хворою жінкою, а після жахів у родині, вона стає божевільною. Також ніхто не може розгледіти раниму душу іншої героїні – Одрі Хорн. Нещаслива Норма Дженнігс, яка закохана у Едда Херлі, страждає від його невпевненості, а тому вимушена виступати у образі коханки та жінки маніпулятора-злочинця.

Як відомо, важливий внесок у розвиток гендерних досліджень внесла американо-італійська представниця фемінізму Тереза де Лауретіс (Teresa de Lauretis, нар. в 1938 р.). Вона першою ввела у обіг термін «квір-ідентичність» (від англ. queer), який трактується як «дивна», «ексцентрична» для опису різних типів сексуальної ідентичності, гендерних меншин [5; 6]. Під цей термін «дивна» / «ексцентрична» підпадає декілька героїв серіалу «Твін Пікс», які мають певний зовнішній образ, внутрішнє Я та психологічний стан, котрі поза межами норми у суспільстві [1].

Таким персонажем, наприклад, є Деніз Брайтон, яка раніше була відома як Денис, агент ФБР з управління з наркотиків у США, позитивна людина, бувший колега та друг Дейла Купера. Зокрема агент Купер говорить про Деніз: «…один із найкращих умів серед нас усіх, з якими мені прийшлося працювати в Бюро». Вперше Денис виступив у ролі жінки, коли він працював під прикриттям в одній операції. За його словами, жіноча одежа та цей образ розслабляли його. Тому він вирішив так все й залишити, а своє чоловіче ім’я Денис змінив на жіноче Деніз. У серіалі Деніз приїздить на прохання агента Купера, коли цей звинувачує ФБР у

неправомірних діях під час порятунку Одрі Хорн із бару «Одноокий Джек».

У певному сенсі можна сказати, що в «Твін Пікс» присутні сексистські сцени, коли жінок принижують та ображають за гендерним принципом. Також кидається у вічі, що в цьому серіалі присутнє насильство над жінками, деяких з них вбивають. Навіть вбивця головної героїні Лори Палмер значною мірою виправдовується; при цьому в якості аргументу називається те, що він був не в своєму образі, а у стані Іншого, а тому також буцім то був жертвою. Виходить, що у феміністському та гендерному аспектах у серіалі «Твін Пікс» жінки майже завжди виступають жертвами, а чоловіки (за виключенням агента Федерального Бюро Розслідувань Д. Купера) – насильниками та злочинцями.

Висновки. На прикладі аналізу окремих сцен та сюжетних ліній американського серіалу «Твін Пікс» стає очевидним, що певну

роль тут відіграють феміністичні та гендерні аспекти. Таким чином, автори цього фільму Девід Лінч та Марк Фрост звертають увагу глядачів, з одного боку, на темі насильства, сексизму, дискримінації, а з іншого боку, вони пропагують такі важливі цінності, як справедливість, людська гідність, гендерна рівність.

Список використаних джерел:

1. Лауретис Т. Американский Фрейд / Тереза де Лауретис // Введение в гендерные исследования. Ч. 2. – Харьков : ХЦГИ; Санкт-Петербург: Алетейя, 2001. – С. 23–47.

2. Лауретис Т. Риторика насилия. Рассмотрение репрезентации и гендера: пер. с англ. / Тереза де Лауретис // Антология гендерных исследований. – Минск: Пропилеи, 2000. – С. 347–373.

3. Пригодій С.М. Американський романтизм: полікритика: навч. посіб. / С.М. Пригодій, О.П. Горенко. – Київ : Либідь, 2006. – 440 с.

4. Суковатая В.А. «Визуальная антропология» Другого в сериале Дэвида Линча «Твин Пикс» как отражение американской массовой культуры // Соединенные Штаты Америки в современном мире: политика, экономика, право, общество. – Львов : Центр американских исследований факультета международных отношений ЛНУ им. И. Франко, 2015. – Том 2. – С. 595–603.

5. Суковатая В.А. Квір-ідентичність у популярній культурі Заходу й України: порівняльний аналіз / В.А. Суковата // Культура України. Збірник наукових праць: Харківська державна академія культури. – 2010. – Вип. 31. – С. 63–73.

6. Суковатая В.А. Квір-теорія: социокультурні підґрунтя виникнення й термінологічні дискурси / В.А. Суковата // Культура України. Збірник наукових праць: Харківська державна академія культури. – 2011. – Вип. 33. – С. 83–92.

7. Хабермас Ю. Вовлечение Другого. Очерки политической теории / Ю. Хабермас, пер. с нем. – Санкт-Петербург : Наука, 2001. – 417 с.

8. Frost M. Die geheime Geschichte von Twin Peaks / Mark Frost; aus dem amerikanischen Englisch von Stephan Kleiner. – Köln : Kiepenheuer u. Witsch, 2016. – 365 S.

9. Reinhardt G. Twin Peaks / Gunther Reinhardt. – Stuttgart: Reclam-Verlag, 2016. – 100 S.

10. Weinstock J.A. Return to Twin Peaks: new approaches to materiality, theory, and genre on television / edited by Jeffrey Andrew Weinstock and Catherine Spooner. – Basingstoke; New York: Palgrave Macmillan, 2016. – xii, 262 p.